

מאוצרות הפרשה

בעולם רווח היתר טיפשי, היתר של רב הונא (ויטא פו): "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה – נעשית לו כהיתר"... ומדוע אותו היתר טפשי? – מדברים כל דבר אסור ומוסיפים את המילים "נישט קין שבת גערעט" [אני לא מדבר בשבת]... יהודי הולך בשבת בבוקר לבית הכנסת עם הטלית, ובדרך פוגש את חברו. אומר לו: משה, האוטו שלך, נישט אין שבת גערעט, אבל אתה רוצה למכור אותה? כמה אתה רוצה עבורה? אומר לו החבר: "נישט אין שבת גערעט, חמישת אלפים ש"ח... אומר לו: נישט קין שבת גערעט, אבל אני אחשוב על זה". מגיע למנחה אומר לו: משה, נישט אין שבת גערט, אבל אני מסכים לקנות את האוטו, והלה עונה לו: "נישט קין שבת גערט, אבל כבר מכרתי אותה"...

סוחרים, עושים הכל – ורק מוסיפים: "נישט קין שבת גערעט"... עלינו לדעת כי זה איסור גמור! כמו שמישהו יאמר: "נישט לשון הרע גערעט, אבל הוא שייגך גדול".. כך הוא בדיוק כשמתכננים דברים בשבת ורק מוסיפים "נישט קין שבת גערעט" - אבל אתה הרי כן מדבר בשבת! יתרה מזו כתוב בחז"ל: אמנם הרהורים מותרים, אבל מדת חסידות גם לא להרהר. שיהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה. והגמרא מספרת על חסיד אחד שעבר על יד כרמו וחשב שאחרי שבת צריך לעשות גדר לסתום את הפרצה. אחר כך נמלך בעצמו: מה פתאום חשבתי בשבת על מלאכות! לא אתקן זאת! ומספרים חז"ל שנעשה לו נס וצמח שם גדר מעצמו. כל זה במחשבה – אבל דיבור ודאי אסור. "ודבר דבר" קדושת השבת! (יחי ראובן)

ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן (כד, יא)

הזכרת שם אמו "שלומית בת דבר" נתפרשה על ידי חז"ל (ראה רש"י), אך לשם מה משמיעה לנו התורה שהמקלל היה "למטה דן"? בספר "אור יקרות" שואל שאלת נוספת, רש"י כתב שהמקלל והמקושש היו שונים, בכך שהמקושש היה יודע שדינו למיתה, ורק המתינו לדעת באיזה מיתה הוא צריך למות, אך המקלל "לא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו". ולכאורה קשה, הרי לגבי בנות מדין מצינו שידעו מי חייב מיתה על ידי ש"עמוד הענן התקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו" (וכמו שכתב רש"י במדבר כה-ד), ומדוע לא נעשה כך אצל המקלל? את קושיה זו באה התורה לתרץ, שהרי "בעל הטורים" (במדבר י-ה) כתב, שהואיל ופסל מיכה היה עם שבט דן, לכן הענן היה פולט אותם, וא"כ, כיון שהמקלל היה "למטה דן", אי אפשר היה לדעת שהוא חייב מיתה ע"י שנפלט מעמוד הענן, וכל שבטו נפלטו מן הענן, ולכן המתינו לפסק דינו אצל הקב"ה. ולשם כך חשוב לדעת מאיזה שבט הוא. (מדשן ביתך)

ויניחהו במשמר לפרש להם על פי ה' (כד, יב)

מדוע היה צריך לשאול את פי ה' מה דינו של המקלל? וכי לא ידע משה בעצמו שדינו במיתה?! והלא ממה שנאמר (שמות כא, יז): "ומקלל אביו ואמו מות יומת", היה יכול ללמוד מקל וחומר שגם המקלל, חלילה את ה', דינו במיתה. ההסבר הוא שאמנם ידע משה את הדין, ואולם חשש לומר אותו בעצמו. גילו לנו חז"ל (ויקרא לב, ד), שאביו של המקלל היה אותו איש מצרי, שהרגו משה בשם המפורש. בעקבות מעשה זה נגרמו למשה צרות – הוא נרדף והיה מוכרח לרדת למדין. מסיבה זו חשש משה, שמא תוציא אליו אמו של המקלל לעז, ותאמר שצוה להרוג את בנה, רק לפי ששנא כל כך את אביו, ומבקש לנקום גם בו. וכדי שלא יחשדו בו בדבר הזה, רצה משה שישמעו את דינו של המקלל, מפי השם יתברך בעצמו. (מעם לועז, הובא במשכן שילה)

אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם (כא, א)

וברש"י: "אמור ואמרת – להזהיר גדולים על הקטנים". הפסוקים הללו עוסקים בטומאת הכהנים, והקב"ה אומר למשה להזהיר את הגדולים לשמור על הקטנים לבל יטמאו.

מקשה על כך רבי זלמן סורוצקין זצ"ל: מדוע דוקא במצוה זו מזהירים הגדולים על הקטנים? הלא את כל התורה עולה עליהם להנחיל להם! הלא, כאשר ילד קטן נוגע במוקצה בשבת, אומרים לו: זה מוקצה... כשילד רוצה לאכול משהו, אומרים לו: אל תאכל אם אין לזה הכשר טוב... מה מיוחד, אפוא, במצוה זו, שהתורה מדגישה להזהיר גדולים על הקטנים. והוא תירץ ואמר, כי אנו רואים יסוד גדול מאוד בעניני חינוך, מתוך הדברים הללו: כאשר אב אומר לבנו לא לגעת באבן בשבת, הוא מרים את עיניו ורואה שכולם לא נוגעים. כאשר אב מסביר לבנו לא לאכול מאכל שאינו כשר, הוא מתבונן סביבו, ורואה שאכן כולם אינם אוכלים אוכל שאינו כשר. כל איסור אחר ילד מבין – אסור לאכול ללא ברכה, אסור לטלטל מוקצה, כי גם כל החברים שלו נוהגים איסור בדבר. לא כן במה שנוגע לאזהרות הכהנים על טומאת מתים. הבה נדמיין לעצמנו את המקרה הבא: באחד הימים משתחרר הילד לביתו מן החדר, משום שגדול הדור נפטר. הוא רץ הביתה ורוצה לצאת עם אבא להלוויה, אבל לא. אבא עוצר אותו: "אנחנו איננו הולכים לשם, אנחנו כהנים"... "ומה אם אנחנו כהנים?" – מתפלא הילד – "האם אנחנו יותר צדיקים מכולם? הרי כל הרבנים הולכים להלוויה הזאת"... כאן מתחילה הבעיה... כאן צריך האב לחנך את בנו כנגד הזרם. כשהרב שישמו 'כולם' מתיר, ניצב האב בפני בעיה לא פשוטה. כשצריכים להילחם כנגד "כולם", באה התורה ומהירה "אמר ואמרת", להזהיר גדולים על הקטנים. זהו יסוד חשוב מאוד בחינוך כל אדם לעצמו ובחינוך הילדים בבית, ומי שישכיל לעשות בו שימוש נכון, יוכל להחדיר לביתו עקרונות חנוכיים רבים ולרומם את הליכות הבית. הוא יזכיר לילדיו: אנחנו מקפידים על ענין כלשהו יותר מאחרים, משום שאנחנו שונים ואחרים, בגלל היותנו כהנים! (יחי ראובן)

שם. בכל התורה כשהקב"ה מדבר אל הכהנים מוזכר אהרן, ואילו בפרשתנו לא מוזכר אהרן, אלא הכהנים בני אהרן, וגם כשהתורה מדברת על הכהן גדול, לא מוזכר אהרן, אלא והכהן הגדול מאחיו. והדבר צריך ביאור? כמו כן זו הפרשה היחידה שכולה אמירה רכה. אמור ואמרת, ולא כמו כל הפרשות שיש בה גם דיבור קשה. מתרץ ה"חתם סופר" קושיא אחת מתורצת בחברתה, ובכוונה לא נאמרה פרשה זו לאהרן, כי הלכה זו אינה נוגעת כלל לאהרן, כי הקב"ה בשר לו בזה, שבכל ימי חייו לא ישב שבעה על אחד משבעה קרובים, כי לא ימותו עוד אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליהם בחייו, וגם בפטירת מרים היה אסור לו להטמאות גם אם אילו לא היה כה"ג. כי מרים לא היתה אחותו הבתולה הקרובה אליו. ולכן לא נאמר כי אם לכהנים בני אהרן, וזהו בשורה לאהרן, ע"כ נאמר אמירה רכה. (מדשן ביתך)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו (כג, ג)

מלאכה בשבת, יש להקפיד ביום זה גם על – "וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" (ישעיהו נח, יג), וכמו שדרשו חז"ל (שבת ק"ג): "ודבר דבר – שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול". חז"ל התבטאו על כך מאוד בחריפות, ואמרו (בירושלמי): בקושי התירו שאלת שלום בשבת, אבל לדבר דברים של חול ממש – זה ודאי אסור!

חסד עושים כי אנו מצווים

"וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ לְקִצְרֵי וְלִקְטֵי קִצְרֵיךָ לֹא תִלְקֹט. וְכִרְמֶךָ לֹא תַעֲוֹלֵל וּפְרֵט כֶּרְמֶךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְרַת תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם".
 ולכאורה יש לתמוה: מה עניינם של פסוקים אלו דווקא כאן? הלא פרשה זו עוסקת בענייני המועדות, והיא מונה והולכת את המצוות היהודיות לכל מועד ומועד. מה ראתה התורה, איפוא, לכתוב דווקא כאן, בפסוקים העוסקים בענייני חג השבועות, את החיוב לתת מתנות עניים?
 את התשובה נוכל להבין על פי המעשה הבא:

אחד מתלמידי היהודי הקדוש מפשיסחא היה איש נעלה ומרומם ור' זלמן שמו. בשעפס, עירנתו, הכירוהו הכל כעובד ה' אמיתי, אך בד בבד ידוע היה בעניונו הרבה. ביתו היה ריק מכל, פשוטו כמשמעו. לא היה לו אפי' רהיט אחד, לא כיסא ולא שולחן, לא מיטה ולא כר או כסת. מעולם הוא לא עטה לגופו אף לא בגד אחד ראוי לשמו. לבושו היה קרעים מטולאים, טלאי על גבי טלאי. אך אף על פי כן, נראה היה תמיד שבע רצון ומדושן עונג, כאחד שלא ראה מחסור מימיו, שכן אמנם מבחינה חומרית עניות מרודה היתה חלקו, אך היא לא העיבה כלל על עשירותה של הנשמה העלאית ששכנה בקרבו.
 אחד מחבריו של ר' זלמן היה רבי בונים מפשיסחא, שהיה אף הוא מתלמידי היהודי הקדוש. יום אחד נקלע ר' בונים לשעפס, עירנתו של ר' זלמן, ומשך בירר היכן מתגורר ידידו משכבר הימים ר' זלמן. חפץ הרבי להשתעשע עימו במילי דשמאי, ומיהר לילך אל הכתובת שניתנה לו. משנכנס לביתו של ר' זלמן, נחרד הרבי אל מול העניות המזעזעת שכמותה לא ראה. מבע פניו לא הסגיר את אשר על לבו, אך בו במקום החל לחשב כיצד יוכל לשפר את מצבו הכלכלי של ידידו משכבר הימים. ידע היטב רבי בונים כי ר' זלמן לא יאבה ליטול צדקה, ולכן הגה במוחו תוכנית כיצד יוכל למרות זאת להקל עליו ועל משפחתו.
 ביום האחרון לשהותו, פנה ר' בונים לר' זלמן והודיע לו שהוא רוצה לערוך במעונו סעודת פרידה מחבריו בני העיר. ר' זלמן הביט בו במבט משתאה: "הלא אין ברשותי כל מאכל! כיצד אוכל לערוך סעודה ראויה לכבודו של הרבי?" "הסר דאגה מלבך" השיב רבי בונים, "אני אשלח את צרכי הסעודה ביד אחד מאנשי שלומנו". תשובתו של רבי בונים לא הניחה את דעתו של בעל הבית. "ועל מה ישובו? הלא אין לי אפי' כיסא אחד להושיב עליו אנשים!" המשיך ר' זלמן והקשה, אך רבי בונים בשלו: "גם זאת נביא, אין אנו צריכים אלא את ביתך!" על פי ציוויו של רבי בונים הובאו למעונו הריקן של ר' זלמן משלוחים גדולים של מזון, כלי בישול וסעודה, רהיטים מרהיטים שונים: החל משולחנות וכיסאות, ועד מיטות וסדינים. בתוך כל ההמולה הובאו גם שקים ובתוכם בגדים חדשים עבור ר' זלמן ובני ביתו, כרים וכסתות, ועוד כיוצא באלו פריטים אשר הבית זקוק להם. בני ביתו של ר' זלמן לא האמינו למראה עיניהם, אך ידוע ידעו היטב שרק לפי שעה הובאה לביתם כל הכבודה הזו לשם עריכת סעודת הפרידה מהרבי ותו לא. המסיבה נערכה בהשתתפות מצומצמת של מספר חסידים בראשותו של הצדיק רבי בונים, שאף כיבד אותם מדברותיו העילאיות. מיד לאחר הסעודה נעמדו כולם ויצאו להיפרד מרבי בונים בטרם עלותו על המרכבה, אשר המתינה להסיעו לביתו. רבי בונים אחז בידו מעיל פרווה יוקרתי, ולפתע "נזכר" ששכח דבר מה באכסניה. הוא ביקש מר' זלמן שישמור לו על מעילו רגע קל עד שישוב. בינתיים הגיעה המרכבה, ורבי בונים ששב אותה שעה מיהר לעלות עליה. "רגע, המעיל!" קרא לעברו ר' זלמן. אך רבי בונים אמר לו: "המעיל הזה כבד ומעיק עלי. יש לי כבר מעיל אחר. מכיון שאתה כבר לבוש בו, מוטב שישאר אצלך..." רבי בונים הושיט את ידו מבעד לחלון, ולחץ בחום את ידו של מארחו. לקח לו לר' זלמן מספר רגעים כשחש משהו שנתר בידיו. לחיצת היד טמנה בחובה מספר שטרות בני מאה רובל כל אחד – סכום עתק. הוא חפץ להשיבם לרבי בונים, אך העגלה כבר התרחקה כמטחוו קשת. לימים כאשר שב רבי בונים וביקר בשעפס, בא ר' זלמן להודות לרבי בונים על כל הטובה המרובה שגמל עימו, ועל הדרך המתוחכמת שהדבר נעשה. לאחר שהודה לו בפה מלא פנה ר' זלמן ושאל את רבי בונים: "לאחר שהשפעת עלי מכל טוב, מזון וכלים, רהיטים ובגדים, מה ראית לתת לי עוד שטרות בני מאות רובלים? וכי לא היתה זו הפרזה על המידה?" "השיב לו רבי בונים: "את הכסף נתתי לך לשם מצות צדקה! שכן החיוב לתת צדקה מכוח מצות הבורא הוא עבור כל עני באשר הוא, גם אם מצבו הנוכחי והופעתו החיצונית אינם מעוררים בקרבנו רחמים. אתה, בדלותך הרבה, עוררת בי רגשי חמלה עזים, וכל מה שנתתי לך תחילה נבע מאוהבה רחמנות על מצבך. רק כאשר רגש הרחמנות בא על סיפוקו לאחר שקבלת די והותר, יכולתי לתת צדקה לשם שמים כי כך ציוויו הבורא". ומכאן תשובה לשאלתנו ע"פ דרכו של ה"משך חכמה": לא לחינם סמכה התורה את דיני מתנות עניים לענייני חג השבועות בו ניתנה התורה, כדי ללמדנו, שאל לנו לטעות ולחשוב שמצוות מעין אלו, של חסד ונתינה לרש, עלינו לקיים מתוך רגש רחמנות למסכן ולדל, אלא משום שהתורה ציוותה עלינו. וכמו שכלל המצוות ניתנו לנו במעמד הר סיני, כך גם אותם נימוסים ומידות טובות שנתנו לנו, עלינו לעשותם משום שכן נצטוונו. זהו שאמרה תורה "לעני ולגר תעזוב אותם", ומדוע? "כי אני ה' אלוהיכם". (מתוך "ללמדך - ויקרא" שעתידי לצאת לאור מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

קנה רכב ולאחר שבועיים התברר שהמנוע לא תקין האם צריך לשלם על השימוש בשבועיים האלו

שאלה: ראובן קנה רכב משמעון ושילם לו 10,000 ₪ במזומן. לאחר שימוש של שבועיים התברר שהמנוע לא תקין באופן שמצדיק את ביטול המקח. שמעון אכן נטל בחזרה את הרכב הפגום והשיב לראובן את כל הכסף שקיבל ממנו עבור הרכב. האם ראובן צריך לשלם לשמעון על השימוש שעשה ברכב במשך השבועיים האלו?
תשובה: מכיוון שפגם מהותי במקח מבטל את הקניה מתחילתה, נמצא שהרכב מעולם לא היה שייך לראובן בשבועיים אלו, אלא המוכר היה הבעלים כל העת, וראובן השתמש ברכבו של שמעון. לכן, על ראובן לשלם לשמעון על השימוש שהשתמש ברכבו במשך שבועיים אלו ככל אדם המשתמש ברכבו של חברו. יתירה מזאת, בהלכה מבואר שאם ראובן ייפטר מלשלם את דמי השימוש לשמעון ייחשב הדבר כריבית, משום שכעת מתברר שהכסף שהעביר ראובן לשמעון עבור הרכב לא קנה כנגדו שום דבר, וכסף זה נחשב אם כן להלוואה שהלווה הקונה למוכר, ומכיון שאדם הנותן לחברו את רכבו למשך שבועיים בחינם נחשב כהטבה יוצאת דופן, אסור לו למוכר [שהפך כעת גם ללווה על הכסף שקיבל] לוותר לקונה על דמי השימוש, והטבה זו תחשב כריבית. אם ראובן עדיין לא היה מעביר את הכסף עבור הרכב [כגון באופן ששילם לו על הרכב בצ'ק רחוי], לא היה כאן שום צד לאיסור ריבית, מכיון שלא נוצרה כל הלוואה בין הקונה למוכר. (הרה"ג אפרים קלינר שליט"א, מתוך גליון חלקי בעמלי)

חידה שבועית

אני מאוד קלה, אפילו תינוק יכול להחזיק אותי אבל א"א לזרוק אותי רחוק מ' אני?

תשובה לחידה בפרש: בגדי כה"ג (טו, טז). תשובה לחידה: טחניה.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות אברמובסקי – רדליך להולדת הבת הנכדה משפחת גריי להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת אייזנפלד להולדת הבן
 משפחות הירשוביץ – קופמן להולדת הבן הנכד משפחות יוסי ושמואל פריד להולדת הבן והבת הנכד והנכדה משפחות סלוביטצקי – פינס להולדת הבן הנכד
בני הדר: משפחת לוי לנשואי הבן משפחות ברקוביץ לנשואי הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com